

5 / 17 WRZEŚNIA - AGRESJA ZSRS

„Oddziały z bronią, które jeszcze nie odplynęły [do Rumunii lub na Węgry], mają pozostać w terenie i zwracają się twarzą na wschód i walczą”
 płk. Stanisław Kopański, szef Oddziału Operacyjnego Sztabu Naczelnego Wodza

Siedemnastego dnia wojny spełnił się najczarniejszy scenariusz. Do wojny przeciwko Polsce przystąpił jej drugi sąsiad – Związek Sowiecki. Podstawą do działań był podpisany 23 sierpnia traktat Ribbentrop-Mołotow, z którego wynikały podział wpływów w Europie Środkowej, jak również kierunki przyszłych aneksji terytorialnych. Wkroczenie Armii Czerwonej oznaczało nie tylko definitywną klęskę militarną Wojska Polskiego, ale i olbrzymie ofiary, jakie w przyszłości ponieść miała ludność cywilna. 17 września 1939 roku rozpoczęła się sowietyzacja ziem wschodnich II Rzeczypospolitej, eksterminacja niektórych grup społecznych oraz wymazywanie polskiej kultury na Kresach.

CIOS W PLECY

SIŁY ZSRS

Do ataku na Polskę użyto sił 2 frontów:

FRONT BIAŁORUSKI

dowódca komandarm 2. rangi Michaił Kowalioff

ok. 200 000

2 400

400

FRONT UKRAIŃSKI

dowódca komandarm 1. rangi Siemion Timoszenko

ok. 265 000

2 336

335

Razem siły Armii Czerwonej (łącznie z formacjami tyłowymi), które przekroczyły granicę 17 września liczyły:

617 588

4 736

3 300

735

OBRONA WSCHODNIEJ GRANICY

Korpus Ochrony Pogranicza

Za obronę wschodniej granicy odpowiadał Korpus Ochrony Pogranicza. Jednak w przededniu wojny z Niemcami część funkcjonariuszy przeniesiono na zachód kraju. Odesłano także większość broni wsparcia w tym ckm-y. Ponadto oddziały KOP posłużyły także do stworzenia kilku rezerwowych dywizji piechoty. 17 września wzdłuż granicy z sowietami stacjonowało jedynie ok. 12 000 KOP-owców.

22 BATALiony KOP

1 BATALION = ok. 650

POLSKA REAKCJA

00:00 czasu polskiego (03:00 czasu moskiewskiego) Wręczono ambasadorowi notę podpisaną przez Władysława Mołotowa. Sowietci usprawiedliwiali wkroczenie swoich wojsk kłamliwymi informacjami o upadku polskiego państwa i braku jego rządu. Ambasador nie przyjął noty.

04:45 Naczelne Dowództwo otrzymało meldunek z Horodenki (pułk KOP „Czortków”) o rozpoczęciu walk z Sowietami.

08:00 „Radio Moskwa” i inne rozgłośnie radiowe podały treść noty przedstawionej polskiemu ambasadorowi.

11:30 Rozpoczęła się pierwsza narada władz Rzeczypospolitej w Kołomyi – uczestniczyli w niej Naczelny Wódz Edward Śmigły-Rydz, minister spraw zagranicznych Józef Beck oraz premier rządu RP Felicjan Sławoj-Składkowski. Polskie władze nie wydały wówczas żadnego oświadczenia do narodu, informującego o sowieckiej agresji.

11:50 Rozpoczęły się przygotowania do obrony mostu w Uścieczku na Dniestrze – ostatniej linii obrony przed miejscem postoju władz w Kołomyi.

13:00 Ze Śniatynia do Kut przybył prezydent Ignacy Mościcki. Minister Józef Beck ustalił warunki ewakuacji polskich władz z ambasadorem rumuńskim Gheorghe Grigorcea.

16:00 Odbyła się druga narada władz RP, tym razem w Kutach. Naczelny Wódz i premier poinformowali prezydenta o fatalnej sytuacji Polski i potrzebie rychłej ewakuacji. Naczelny Wódz wydaje słynną „dyrektywę ogólną” a Prezydent wygłasza orędzie do narodu „Gdy armia nasza...”

22:00 granicę z Rumunią w Kutach przekroczyli: Prezydent RP, Naczelny Wódz, premier, korpus dyplomatyczny i minister Beck. Tej samej nocy na stronę rumuńską przeszło ok. 23 tys. Polaków.

1 Wilno 18-19 września

Ludność miasta: ok. 210 000

Siły polskie:

6 500

6 samolotów | 180

8 samolotów | 120

4-6 ckm-y

Miasto broniło się ok. 24 godzin

2 Grodno 20-22 września

Ludność miasta: ok. 57 000

Siły polskie:

2 500

24 samolotów

2 ckm-y

Miasto broniło się 48 godzin

MARYNARZE NA POLESIU

2 200

6 MONITORÓW RZECZYNYCH
 (z haubicami kal. 100 mm i armatami kal. 75 mm)

3 KANONIERKI

2 OKRĘTY OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ

2 KUTRY PATROLOWE

RAZEM OK. 40 JEDNOSTEK BOJOWYCH O WYPORNOŚCI 1 505 TON

Epopeja marynarzy Flotylli Pińskiej

Niski stan rzek we wrześniu 1939 roku (był to też problem polskiej obrony na Wiśle) uniemożliwił aktywne wykorzystanie floty w walkach obronnych. Marynarze osadzili więc na dnie jednostki i sformowali oddziały piechoty, dołączając zarówno do SGO „Polesie” jak i do Grupy KOP gen. bryg. Wilhelma Orlika-Rückemanna. Część z tych ostatnich w nocy 25/26 września dostała się do niewoli sowieckiej, gdzie rozdzielono szeregowych i oficerów. Oficerów skierowano do szkoły w Mokranach, przy czym kilkunastu z nich zostało następnego dnia zamordowanych, a pozostałych przy życiu umieszczono w sowieckich obozach jenieckich.

INSTYTUT
 PAMIĘCI
 NARODOWEJ
 Oddział w Krakowie

BIBLIOGRAFIA

- Czesław Grzelak, Wilno-Grodno-Kodziowce 1939, Warszawa 2002
- Janusz Magnuski, Maksym Kolonijec, Czerwony Blitzkrieg. Sowieckie wojska pancernie w Polsce, Warszawa 1994
- Jerzy Łojek, Agresja 17 września 1939, Warszawa 1990
- Ryszard Szawłowski, Wojna polsko-sowiecka 1939, Wydawnictwo ANTYK Marcin Dybowski, 1997
- Tadeusz Kondracki, Jan Tarczyński, Wielki Leksykon Uzbrojenia Września 1939, Monitor Flotylli Pińskiej, Warszawa 2014

OPRACOWANIE I GRAFIKA: ŁUKASZ WRONA, PAWEŁ KUROWSKI
 KOORDYNATOR: MICHAŁ MASŁOWSKI
 KONSULTACJE: DR TEDDOR GAŚSIOROWSKI, DR DAWID GOLIK, DR PAWEŁ NALĘŻNIAK, KRZYSZTOF PIĘCIAK